

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ · УРОК 59



Культура в роки війни.

Міні-презентація · матеріал уроку без тестів

Що потрібно зрозуміти на уроці

Тема уроку: Українське питання на Ялтинській та Потсдамській конференціях. Культура в роки війни.

Матеріал подано короткими змістовими блоками: причини й перебіг подій, дати, поняття, ключові постаті та наслідки для України й населення.

Ялтинська і Потсдамська конференції

Головне. На завершальному етапі війни великі держави визначали контури повоєнного устрою Європи. Для України важливими були питання польського врегулювання, західного кордону СРСР та майбутнього міжнародного порядку.

Конференція	Зміст і значення для України
Ялтинська, 4–11 лютого 1945 р.	Й. Сталін, Ф. Рузвельт і В. Черчилль узгоджували завершення війни та принципи повоєнного устрою. Обговорювалося польське питання й західний кордон СРСР, а отже — і УРСР.
Потсдамська, 17 липня — 2 серпня 1945 р.	Союзники визначали принципи повоєнного устрою Німеччини, територіальні зміни та підготовку мирних договорів.
Повоєнні кордони	Остаточні кордони УРСР юридично оформлювалися окремими угодами з Польщею, Чехословаччиною та Румунією.
Ціна війни	Україна стала одним із найбільш спустошених театрів війни: мільйони загиблих і скалічених, масові вивезення населення, руйнування міст, сіл, підприємств і культурних установ.

Перемога і пам'ять

Перемога над нацизмом є подією загальноєвропейського масштабу, але українська пам'ять про неї нерозривна зі скорботою за мільйонами загиблих та з усвідомленням складності воєнного досвіду українців у різних арміях і політичних системах.

04–11.02.1945

Кримська (Ялтинська) конференція.

08.05.1945

Капітуляція нацистської Німеччини.

17.07–02.08.1945

Берлінська (Потсдамська) конференція.

02.09.1945

Капітуляція Японії та завершення Другої світової війни.

Ялтинська конференція Зустріч керівників СРСР, США та Великої Британії у лютому 1945 р.

Потсдамська конференція Зустріч керівників держав-переможниць у липні–серпні 1945 р.

Репатріація Повернення людей на батьківщину після війни, полону чи примусового переміщення.

Ціна війни Сукупність людських, матеріальних, соціальних і культурних втрат.

Культура України в роки Другої світової війни

Головне. Війна руйнувала культурну спадщину й змусила евакуювати освітні, наукові та культурні установи, але культурне життя не припинилося. Наука працювала на фронт, а преса, радіо, кіно, література й музика стали частиною моральної мобілізації суспільства.

Сфера	Зміст
Освіта	Близько 5,5 тис. українських педагогів працювали в евакуації; діяли українські школи. Частину вишів евакуювали, у 1942 р. в Казахстані працював об'єднаний український університет.
Наука	Інститут електрозварювання Євгена Патона впровадив автоматичне зварювання корпусів танків; медики Олександр Богомолець, Олександр Палладін, Микола Стражеско, Володимир Філатов працювали над лікуванням поранених.
Література	Чимало письменників були на фронті; творили Микола Бажан, Максим Рильський, Павло Тичина, Андрій Малишко, Володимир Сосюра та інші.
Олександр Довженко	Працював військовим кореспондентом; створив документальні фільми, а кіноповість «Україна в огні» зазнала жорсткої критики сталінського керівництва.
Мистецтво, радіо і кіно	Працювали концертні бригади, радіостанції, фронтова преса, евакуйовані кіностудії. Культура одночасно підтримувала людей і перебувала під жорстким ідеологічним контролем.
Втрати спадщини	Нацисти руйнували й грабували музеї, театри, школи, бібліотеки та архіви, вивозили експонати й книги; загинули діячі культури, серед них Олена Теліга й Олег Ольжич.

Дати, поняття і постаті

1941

Масова евакуація установ; початок роботи фронтової преси й радіо.

1942

Відновлення частини українських вишів в евакуації; посилення окупаційних обмежень.

1943

Документальний фільм О. Довженка «Битва за нашу Радянську Україну»; завершення «України в огні».

1944–1945

Відновлення шкіл, вишів і наукових установ на територіях, з яких вигнали нацистів.

Фронтowa преса Газети й інші видання, що працювали для військ і населення у воєнний час.

Військовий кореспондент Журналіст або письменник, який висвітлює події безпосередньо в зоні бойових дій.

Цензура Контроль держави над поширенням інформації та культурних творів.

Культурна спадщина Матеріальні й духовні надбання культури, що мають історичну цінність.

Підсумок уроку

Ялтинська й Потсдамська конференції визначали контури повоєнної Європи, зокрема питання, важливі для кордонів УРСР. Попри окупацію, евакуацію, руйнування й цензуру, українська освіта, наука та культура продовжували діяти й брали участь у військовій мобілізації суспільства.